

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-332-15>

УДК 339.13:62.477

БОНДАРЕНКО Валерій

Національний університет біоресурсів і природокористування України

<https://orcid.org/0000-0002-5929-7158>

e-mail: bondarenkovalm@gmail.com

СИДОРЕНКО Віталій

Національний університет біоресурсів і природокористування України

<https://orcid.org/0009-0009-4980-9592>

РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

Зростання ефективності аграрного виробництва вимагає від сільськогосподарських підприємств постійного вдосконалення матеріально-технічної бази, оновлення техніки та обладнання, яке повинне відбуватися на інноваційній основі, що передбачає: постійне зростання її потужності та продуктивності, відповідність її вимогам сучасних технологій вирощування сільськогосподарських культур; енергоощадність; ергономічність; екологічну безпеку.

У довоєнний період сільськогосподарські підприємства та господарства населення мали можливість постійно оновлювати техніку яка, хоча і не повною мірою та у недостатній кількості задовольняла потреби виробництва, зберігаючи загальну тенденцію до скорочення кількості техніки як у сільськогосподарських підприємствах, так і у господарствах населення.

Для подолання негативних наслідків війни для матеріально-технічного забезпечення аграрного виробництва та відновлення у повному обсязі потужностей сільськогосподарського машинобудування необхідно: здійснення державою протекціоністської політики щодо вітчизняної техніки; створення сприятливого інвестиційного клімату для залучення зовнішніх та внутрішніх інвестицій у розвиток та відновлення виробництва техніки, а також спрощення ведення бізнесу; створення державних програм, спрямованих на фінансування відновлення та розвитку вітчизняного сільськогосподарського машинобудування й впровадження сучасних технологій виробництва техніки; сприяння з боку держави нарощенню обсягів виробництва міні техніки для господарств населення та малих фермерських господарств; залучення господарств населення та малих фермерських господарств до участі у державних цільових програмах розвитку аграрного сектору економіки; створення режиму найбільшого сприяння для імпорту окремих видів техніки яка є критичною для України.

Ключові слова: інфраструктура ринку, аграрний сектор економіки, сільськогосподарські підприємства, сільськогосподарська техніка, модернізація, ринкові конкурентні відносини, сучасні технології виробництва, фермерські господарства, цільові програми розвитку.

BONDARENKO Valerii, SIDORENKO Vitalii

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL MACHINERY MARKET INFRASTRUCTURE IN THE GLOBAL ENVIRONMENT

Increasing the efficiency of agricultural production requires agricultural enterprises to continuously improve their material and technical base, update machinery and equipment, which should be done on an innovative basis, which implies: constant growth of its capacity and productivity, its compliance with the requirements of modern crop cultivation technologies; energy efficiency; ergonomics; environmental safety.

In the pre-war period, agricultural enterprises and households had the opportunity to constantly update their machinery, which, although not fully and in insufficient quantities, met the needs of production, while maintaining the general trend of reducing the number of machinery in both agricultural enterprises and households.

In order to overcome the negative consequences of the war for the logistics of agricultural production and to restore the full capacity of agricultural machinery, it is necessary to: implement a protectionist policy towards domestic machinery; create a favorable investment climate to attract foreign and domestic investment in the development and restoration of machinery production, as well as to simplify business; create state programs aimed at financing the restoration and development of domestic machinery.

Keywords: market infrastructure, agricultural sector of the economy, agricultural enterprises, agricultural machinery, modernization, market competition, modern production technologies, farms, targeted development programs.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Інфраструктура ринку техніки є загальною основою для обмінних процесів, взаємодії та співпраці між основними суб'єктами. Процес відтворення сільськогосподарського виробництва тісно пов'язаний з використанням техніки та технологічної бази і потребує постійного та всебічного оновлення, впровадження нових, більш досконалих елементів господарської діяльності, які є основою ефективного функціонування аграрного сектору економіки. Інтеграційні процеси, пов'язані зі зростаючим впливом глобалізації на національну економіку, вимагають визначення пріоритетів подальшого розвитку окремих секторів і галузей національної економіки.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Сучасний розвиток аграрного сектору економіки, що об'єктивно базується на модернізації, вимагає нового формування та вдосконалення існуючих механізмів конкуренції та розробки науково обґрунтованого інституційного забезпечення розвитку і підтримки ринкових конкурентних відносин, які будуть ефективними у своїй практичній реалізації та сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції не тільки на внутрішньому ринку, а й на міжнародному [1, с. 8].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Над питанням організаційного забезпечення розвитку національної економіки та її галузей у сучасних умовах господарювання працювали такі науковці Іванишин В.В., Кормишкін Ю.А., Ксенжик І.В., Лупенко Ю.О., Мельник В.І., Месель-Веселяк В.Я., Новосьолов А.С., Світовий О.М., Скоцик В.Є, Однак, незважаючи на високий науковий рівень робіт, окремі аспекти проблеми залишаються недостатньо вивченими, зокрема, питання стратегічних засад розвитку інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки в глобальному середовищі.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є визначення основних напрямків розвитку інфраструктури сучасного ринку сільськогосподарської техніки в умовах глобального середовища.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Інфраструктура – це форма спеціалізації суспільного виробництва, яка виникає в результаті безперервного історичного процесу усупільнення і є формою особливого роду, оскільки від неї залежить функціонування всього відтворювального процесу [3]. Сучасна інфраструктура є невід'ємною частиною бізнес-відносин. Завдяки їй бізнес є формою цивілізованих людських відносин. Інфраструктура бізнесу - це сукупність організаційно-правових форм, які сформувалися в результаті тривалої еволюції ділових відносин і опосередковують рух ділових відносин та пов'язують ці відносини (в усьому їх різноманітті та різній суб'єктності) в єдине ціле. Основними принципами формування ринкової інфраструктури є наступні [4]: - наявність ефективної системи інфраструктури, яка визначає економічні відносини між суб'єктами господарювання і регулює рух товарів, послуг, фінансів і робочої сили, є необхідною умовою успішного функціонування ринкової економіки; - реформи, що проводяться в Україні, спрямовані на створення збалансованої ринкової економіки, сприяючи при цьому розвитку всіх складових ринкової інфраструктури; - важливим принципом формування інфраструктури є створення стабільності, що передбачає функціонування основних елементів інфраструктури, а також законодавче їх забезпечення; - кожний елемент ринкової інфраструктури повинен відзначатися чіткою цільовою спрямованістю на ефективний розвиток економіки, гнучкістю до умов ринкового середовища, максимально задовольняти потреби суб'єктів господарювання.

До інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки також належать лізингові компанії, банки та інші фінансово-кредитні установи, які надають техніку в користування споживачам за договорами лізингу, приватні підприємці, які постачають і обслуговують техніку, ярмарки, аукціони, виставки та торговельні компанії. Основним призначенням цих суб'єктів інфраструктури ринку техніки є забезпечення концентрації попиту та пропозиції. Інфраструктурне забезпечення є невід'ємною частиною загального економічного укладу, має підпорядкований і допоміжний характер, забезпечує сталий соціально-економічний розвиток і визначає тактичні та стратегічні орієнтири розвитку різних видів економічної діяльності [8]. Інфраструктура відображає рух господарських відносин і є сукупністю організаційно-правових форм, які пов'язують ці різноманітні відносини в єдине ціле. Однією з цілей Стратегії сталого розвитку України до 2030 року є розбудова стійкої інфраструктури та сприяння інклюзивному, енергоефективному та інноваційному промислому розвитку. Виклики для досягнення цієї мети включають, серед іншого, наступні [9]. - розвиток якісної інфраструктури, у тому числі регіональної та транскордонної, приділяючи особливу увагу забезпеченню доступного та рівноправного доступу до неї для всіх - зниження ступеня зносу основних фондів у таких видах економічної діяльності, як "транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність" до 40% до 2030 року та забезпечення оновлення основних фондів на 50% - збільшення частки автомобільних доріг загального користування з твердим покриттям до 70% до 2030 року - забезпечення до 2030 року рівня інтенсивності вантажних перевезень внутрішніми водними шляхами до 5 млн тонн. Інфраструктура та підприємства базових галузей промисловості потребують модернізації, щоб зробити їх більш збалансованими за рахунок підвищення ефективності використання природних ресурсів та ширшого застосування більш чистих технологій виробництва, які є енергоефективними та екологічно безпечними, а також інтегрованих систем управління, що відповідають міжнародним стандартам. Ця трансформація вимагатиме підвищення технологічного потенціалу промислового сектору шляхом посилення наукових досліджень та сприяння інноваціям, зокрема, у цій сфері. Значне скорочення кількості машин і тракторів у багатьох господарствах призвело до збільшення навантаження на техніку, що зумовило необхідність модернізації технічного оснащення.

Важливою складовою розвитку сільськогосподарського машинобудування є створення машин, які дозволяють впроваджувати принципово нові технології та технологічні операції, що не тільки підвищують продуктивність, а й створюють найбільш сприятливі умови для підвищення продуктивності сільськогосподарства, зменшення втрат продукції під час збирання врожаю, забезпечення екологічної безпеки та безпечних умов праці.

Для підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва аграрні підприємства повинні постійно вдосконалювати свою матеріально-технічну базу, оновлювати техніку та обладнання, причому робити це потрібно на інноваційній основі, що включає постійне зростання потужності та продуктивності, відповідність вимогам сучасних технологій вирощування сільськогосподарських культур, енергоефективності, ергономіки та екологічної безпеки.

У довоєнний період сільськогосподарські підприємства та домогосподарства мали змогу постійно оновлювати свою техніку, хоча і не в повному обсязі та в недостатній кількості, щоб задовольнити виробничі потреби, підтримуючи загальну тенденцію до зменшення кількості машин як у сільськогосподарських підприємствах, так і в домогосподарствах (табл. 1).

У період з 1991 по 2019 рік кількість тракторів у сільськогосподарських підприємствах зменшилася з 497,3 до 130,5 але середня потужність двигуна трактора стабільно зростала з 63,2 кВт у 1991 році до 97,3 кВт у 2019 році, що призводило до збільшення продуктивності. Проблема доступності сучасної високопродуктивної техніки є особливо гострою для малих та середніх фермерських господарств.

Таблиця 1

Динаміка забезпеченості сільськогосподарською технікою підприємств та домогосподарств, 2015-2019 рр., тис. од.

Тип обладнання	Економічна форма	年					2019-2015, ±%, одиниць
		2015	2016	2017	2018	2019	
Трактори	Агробізнес	127,9	132,7	129,3	128,7	130,5	2,1
	Населення	181,9	207,1	217,8	248,6	180,1	-1,0
Зернозбиральні комбайни	Агробізнес	37,5	37,9	36,6	26,3	26,5	-29,3
	Населення	18,8	14,8	15,0	16,6	14,6	-22,4
Сівалки	Агробізнес	65,5	67,2	66,3	65,1	66,5	1,6
	Населення	93,8	98,8	127,5	130,9	122,5	30,5
Плуг	Агробізнес	47,3	49,3	49,1	49,9	51,4	8,7
	Населення	313,2	284,3	287,6	301,9	258,8	-17,4
Культиватори	Агробізнес	69,5	71,7	70,1	70,5	71,6	3,1
	Населення	129,4	112,1	119,0	139,7	121,0	-6,4
Борони	Агробізнес	194,0	192,0	181,4	161,1	160,0	-17,5
	Населення	427,4	378,6	400,2	363,7	342,6	-19,9

Зниження попиту з боку країн СНД, які є основними покупцями української техніки, використання застарілих технологій у виробництві та скорочення промислових інвестицій поступово призвели до того, що вітчизняне сільгоспмашинобудування значно скоротило обсяги виробництва і, відповідно, втрати експортного потенціалу (Таблиця 2).

Наведені дані відображають загальну тенденцію до зниження виробництва сільськогосподарської техніки та значну волатильність, зумовлену об'єктивними та суб'єктивними факторами. Після тривалого періоду економічного зростання світова криза, що розпочалася наприкінці 2008 року, призвела до значного спаду виробництва техніки. У 2011-2012 роках економічне зростання знизилося через внутрішню економічну кризу, територіальні втрати та початок військових дій на сході України. Негативно вплинула на економічний розвиток країни пандемія COVID-19 у 2019-2020 роках. У 2021 році почалося економічне зростання, але було перерване російською агресією.

Таблиця 2

Динаміка виробництва основних видів сільськогосподарської техніки для рослинництва 2008-2021 рр.

Тип обладнання	Рік										± 2021 до 2008, Граф.
	2008	2009	2011	2013	2014	2018	2019	2020	2021		
Колісні трактори потужністю понад 59 кВт, тис. од.	6,3	1,4	5,4	2,9	4,1	2,4	1,4	0,9	1,2	-5,3	
Комбайни зернозбиральні, агрегати, тис.од.	309,0	56,0	399,0	68,0	к	47,0	к	к	к	-	
Плуг, тис. од.	7,1	5,3	6,1	6,2	2,0	3,0	2,5	2,7	2,3	-3,1	
Культиватори, тис. од.	10,4	4,6	7,4	4,4	3,7	2,9	3,9	2,5	3,0	-3,4	
Дискові борони, тис. од.	5,5	1,1	7,4	2,0	2,0	2,2	2,1	2,3	3,5	-1,6	
Сівалки, тис. од.	9,9	2,5	7,4	5,6	3,0	3,8	3,2	3,3	5,5	-1,8	

Джерело: Авторське дослідження на основі даних національної статистики, 2008-2021 рр.

Аналіз імпорту сільськогосподарської техніки показує, що логістика в українському аграрному секторі значною мірою залежить від іноземної техніки. Ринок техніки характеризується значною часткою китайської продукції, яка має привабливі ціни та поступово покращує свою якість. Особливим попитом у домогосподарствах та малих фермерських господарствах користуються мотоблоки, а також міні-трактори (Таблиця 3).

До початку бойових дій імпорт мотоблоків та міні-тракторів був стабільним і коливання в кількісному та вартісному вираженні були мінімальними. З економічною кризою та втратою частини територій внаслідок бойових дій імпорт міні-тракторів та мотоблоків, як і іншої техніки, значно скоротився.

Таблиця 3

Динаміка імпорту мотоблоків та міні-тракторів у 2017-2022 роках

Тип обладнання	Одиниці виміру	Роки					2022 до 2021, ± %, одиниць
		2018	2019	2020	2021	2022	
Мотоблок	Тисячі.	47,5	31,2	40,1	34,8	28,3	-18,7
	мільйон доларів	10,7	7,6	9,2	10,4	7,4	-28,8
Міні-трактор.	Тисячі.	22,5	16,3	18,8	18,7	11,6	-37,9
	мільйон доларів	50,1	40,8	46,4	53,5	35,4	-33,8

Джерело: Авторське дослідження на основі даних національної статистики (2017-2022)

У 2022 році імпорт тракторів з потужністю двигуна 37 кВт і вище скоротився на -45,5% у натуральному та -43,1% у вартісному виразі порівняно з 2021 роком. Зниження імпорту зернозбиральних комбайнів у 2022 році порівняно з 2021 роком є значним - 30,0% та 37,6% у натуральному та вартісному виразі відповідно, але знаходиться на рівні 2019 року та дещо перевищує показники 2020 року через незадоволений попит на цей вид техніки та значні втрати на Півдні через військові дії.

У 2018 році Україна імпортувала з Китаю 10,8 тис. одиниць (87,8%) плугів для мотоблоків та міні-тракторів, але митна вартість складала лише \$288,1 тис. (0,82%), що пояснює дисбаланс між великою кількістю імпортованих машин та їх відносно низькою вартістю.

З 2018 по 2022 рік митна вартість сівалок зросла з 3,4 тис. одиниць у 2018 році до 6,8 тис. одиниць у 2021 році.

79,7 млн доларів у 2022 році порівняно зі 165,8 млн доларів у 2021 році. У 2022 році 69,8% сівалок було імпортовано з Китаю, при цьому тарифи становили лише 3,5% від загальної вартості імпортованих сівалок.

Дискові борони імпортуються в Україну в невеликих обсягах, що пояснюється тим, що вони в достатній кількості виробляються на вітчизняних потужностях. У 2022 році імпорт значно скоротився порівняно з 2021 роком - на 45,7% за обсягом і на 51,3% за вартістю. В країну було імпортовано 3 929 одиниць (86,2%) борін для мотоблоків із середнім митним платежем лише \$4,6.

Слід зазначити, що в останні роки китайське обладнання почало впевнено конкурувати не тільки з вітчизняним і СНД, але і з кращими світовими брендами завдяки своїй високій якості і продуктивності, а також низьким цінам.

Власне виробництво малої техніки, такої як трактори та мотоблоки для обробки невеликих площ, особливо домогосподарствами та невеликими фермерськими господарствами, може бути перспективним напрямком розвитку вітчизняного сільськогосподарського машинобудування і може ефективно конкурувати з дешевою продукцією з Китаю.

Україна прийняла низку законів та програм, спрямованих на технічну та технологічну модернізацію сільськогосподарського виробництва. Однією з найбільш ефективних програм є програма часткової компенсації вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва, запроваджена у 2017 році. Програма виявилася доволі життєздатною, хоча стартувала вона невдало: у 2017 році було витрачено лише 134,1 млн доларів США із запланованих 550 млн доларів США.

2021 рік був дуже успішним з бюджетом \$991,35 млн, що дозволило 5789 сільськогосподарським виробникам придбати майже 30 000 одиниць техніки.

Програма часткової компенсації вартості вітчизняної сільськогосподарської техніки та обладнання є високоєфективною, не лише забезпечуючи доступну вітчизняну техніку для сільськогосподарського виробництва, а й підтримуючи вітчизняні сільгоспмашинобудівні підприємства. Враховуючи втрату потужностей з виробництва сільгосптехніки через війну, необхідність відновлення матеріально-технічної бази агровиробництва та відновлення програми у 2024 році має велике значення.

Військові дії, блокада портів, збільшення логістичного навантаження на доставку частини імпортованої техніки, інфляційні процеси в національній економіці суттєво скоротили постачання сільськогосподарської техніки сільськогосподарським підприємствам. Станом на початок 2023 року з 764,3 тис. одиниць сільськогосподарської техніки 109,6 тис. (14,3%) було втрачено та 50,7 тис. (6,6%) пошкоджено, а загальні збитки склали \$4,7 млрд, \$4,3 млрд та \$0,4 млрд відповідно.

Станом на грудень 2022 року рівень інфляції на неенергетичну промислову продукцію в єврозоні становив 6,4%, а станом на 1 травня 2023 року знизився до 6,2%, але все ще залишається досить високим,

що сприятиме зростанню цін на сільськогосподарську техніку європейських виробників, які є основними постачальниками в Україні. Крім того, високі логістичні витрати залишаються важливим фактором подорожчання техніки. Зрештою, рівень інфляції в енергетичному секторі становив 25,5% у грудні 2022 року, а станом на 1 травня знизився до 2,5%, що призведе до зростання попиту на вітчизняну нову та іноземну вживану техніку, при цьому попит на нову іноземну техніку суттєво скоротиться.

У 2023 році ринок може скоротитися на 25-30% порівняно з 2022 роком. Це буде спричинено кризовими явищами в економіці країни через триваючу війну з Росією, інфляцію, скорочення виробництва сільськогосподарської продукції, зменшення прибутків агропідприємств, дефіцит енергоресурсів тощо. У 2023 році зростатиме ринок вживаної техніки та запчастин, а реставрація та модернізація старої техніки стане звичним явищем.

Ми спрогнозували розвиток матеріально-технічної допомоги для сільськогосподарського виробництва за двома сценаріями: песимістичним та оптимістичним.

За песимістичними прогнозами розвитку матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарського виробництва слід очікувати: Втрату найбільш високотехнологічних підприємств вітчизняного сільськогосподарського машинобудування та відсутність бюджетних коштів на їх відновлення унеможливить виробництво тракторів, комбайнів та інших видів техніки; виробництво машин та обладнання для підготовки або обробітку ґрунту, яке не потребує складних технологій; закупівля більшістю сільськогосподарських підприємств вживаної вітчизняної та іноземної техніки

Оптимістичний сценарій передбачає, що зовнішня підтримка партнерів та донорів України призведе до відновлення програми державної підтримки сільськогосподарського машинобудування, вітчизняна техніка займе важливу нішу на внутрішньому ринку машинобудування та активно конкуруватиме на зовнішніх ринках, вітчизняна міні-техніка замінить на ринку дешеву та неякісну імпортовану техніку, а сприятливий інвестиційний клімат, дешева електроенергія та кваліфікована робоча сила сприятимуть переміщенню в Україну виробництва техніки провідних світових брендів.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Отже, для подолання негативного впливу війни на логістику сільськогосподарського виробництва та відновлення повноцінної роботи сільськогосподарського машинобудування необхідно: впроваджувати протекціоністську політику щодо вітчизняного машинобудування; створити сприятливий інвестиційний клімат для залучення вітчизняних та іноземних інвестицій у розвиток і відновлення машинобудування та спрощення ведення бізнесу; створити національну програму, спрямовану на фінансування відновлення та розвитку вітчизняного машинобудування.

Література

1. Погрішук Б.В., Погрішук Г.Б. Конкурентоспроможність аграрного сектору: детермінанти глобального поступу. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2017. Вип. № 4. С. 7-17.
2. Мельник В.І., Хвiчiя-Дуве Г.Р. Організаційно-економічні аспекти формування інфраструктури аграрного сектору. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія "Економічні науки"*. 2018. № 2. С. 73-80.
4. Попадюк О.М. Розвиток інфраструктури аграрного ринку як складової системи механізмів підтримки. *Економіка АПК*. 2014. № 7. С. 75-80.
5. Кормишкін Ю.А. Систематизація та класифікація елементів бізнес-інфраструктури аграрного підприємництва. *Вісник Аграрної науки Причорномор'я*. 2016. Вип. 4 (92). С. 41-50.
6. Хорунжий М.Ю. Організація агропромислового комплексу. К.: КНЕУ, 2001. 382 с.
7. Іванишин В.В. Становлення ефективного аграрного виробництва шляхом відновлення техніко-технологічної бази підприємств. *Агросвіт*. 2009. № 23. С. 24-27.
8. Ксьонжик І.В. Інфраструктурне забезпечення соціально-економічного розвитку сільських територій: теорія, методологія, практика: монографія. Херсон: Айлант, 2014. 470 с.
9. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року. URL: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf.
10. Скоцик В.Є. Проблеми відтворення технічних засобів, як основи інтенсифікації виробництва сільськогосподарської продукції. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 4. С. 229-233.
11. Світовий О.М. Управління матеріально-технічним забезпеченням зернопродуктового підкомплексу та формування доданої вартості. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. № 2. С. 171-174.
13. Скоцик В.Є. Організаційно-економічні засади формування інфраструктурного забезпечення ринку сільськогосподарської техніки України. *Агросвіт*. 2018. С. 9-15.
14. Мельник В.І., Погрішук О.Б. Інвестиційне забезпечення аграрного сектору: розширення можливостей для України. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2018. Вип. № 3. С. 23-34.

References

1. Pohrishchuk B.V., Pohrishchuk H.B. Konkurentospromozhnist ahrarnoho sektoru: determinanty hlobalnoho postupu. Visnyk Ternopil'skoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu. 2017. Vyp. № 4. S. 7—17.
2. Melnyk V.I., Khvichiiia-Duve H.R. Orhanizatsiino-ekonomichni aspekty formuvannia infrastruktury ahrarnoho sektora. Visnyk KhNAU im. V.V. Dokuchaieva. Seriiia "Ekonomichni nauky". 2018. № 2. S. 73—80.
4. Popadiuk O.M. Rozvytok infrastruktury ahrarnoho rynku yak skladovoi systemy mekhanizmv pidtrymky. Ekonomika APK. 2014. № 7. S. 75—80.
5. Kormyshkin Yu.A. Systematyzatsiia ta klasyfikatsiia elementiv biznes-infrastruktury ahrarnoho pidpriemnytstva. Visnyk Ahrarnoi nauky Prychornomia. 2016. Vyp. 4 (92). S. 41—50.
6. Khorunzhyi M.Iu. Orhanizatsiia ahropromyslovoho kompleksu. K.: KNEU, 2001. 382 s.
7. Ivanyshyn V.V. Stanovlennia efektyvnoho ahrarnoho vyrobnytstva shliakhom vidnovlennia tekhniko-tekhnolohichnoi bazy pidpriemstv. Ahrosvit. 2009. № 23. S. 24—27.
8. Ksonzhyk I.V. Infrastrukturne zabezpechennia sotsialno-ekonomichnoho rozvytku sil'skykh terytorii: teoriia, metodolohiia, praktyka: monohrafiia. Kherson: Ailant, 2014. 470 s.
9. Stratehii staloho rozvytku Ukrainy do 2030 roku. URL: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf (data zberennia 12.02.19).
10. Skotsyk V.Ie. Problemy vidtvorennia tekhnichnykh zasobiv, yak osnovy intensyfikatsii vyrobnytstva sil'skohospodarskoi produktsii. Stalyi rozvytok ekonomiky. 2013. № 4. S. 229—233.
11. Svitovyi O.M. Upravlinnia materialno-tekhnichnym zabezpechenniam zernoproduktovoho pidkompleksu ta formuvannia dodanoi vartosti. Ekonomika i suspilstvo. 2016. Vyp. № 2. S. 171—174.
13. Skotsyk V.Ie. Orhanizatsiino-ekonomichni zasady formuvannia infrastrukturoho zabezpechennia rynku sil'skohospodarskoi tekhniky Ukrainy. Ahrosvit. 2018. S. 9—15.
14. Melnyk V.I., Pohrishchuk O.B. Investytsiine zabezpechennia ahrarnoho sektoru: rozshyrennia mozhlyvostei dlia Ukrainy. Visnyk Ternopil'skoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu. 2018. Vyp. № 3. S. 23—34.